National Library of Israel

Davar - דבר, 25.09.1931, page 8

שני סיפורי מעשיות*)

א. מעשה קדירה

אף על פי שהעולם נוהג לקרוא אותי בעל העגלה מבראד, איני יליד בראד ולא נולדתי בבראד אלא יליד בוסק אני ובבוסק נולדתי ודי לי שנולדתי בבוסק שאין אדם נולד בשני מקומות. אם כן למה קורין אותי בעל העגלה מבראד, אלא שכך דרך העולם לאחוז בשקר מפני שהשקר חביב עליהם יותר מן האמת שאילו היתה האמת חביבה עליהם לא היו קוראים אותי בעל העגלה מבראד אלא מבוסק. ובוסק היא עיר קטנה והיא דומה ללביבה של גויים. מה בין לביבות שלהם ללביבות שלנו? לביבות שלנו מלאות בשר או גבינה או תפוחי אדמה או גריסין או פירות ולביבות שלהם אין בהם לא בשר ולא גבינה ולא תפוחי אדמה ולא גריסין ולא פירות אלא עיסה מקופלת בלבד, ואפילו אתה נושך כל היום אי אתה מוצא אלא עיסה. כך בוסק פרוור יוצא ופרוור נכנס ואי אתה מגיע אלא מפרוור לפרוור. והיא יושבת על נהר וגשרים הרבה מחברים אותה ומסחר גדול יש בה של נסרים ושל כלי חרס ושל פשתן וארמון גדול יש שם והוא ישן נרשן ואין לאדם מישראל טובת הנאה הימנו. עכשיו נניח את הארמון ואת הנהר ואת הגשרים ואת כל אנשי בוסק חוץ מאדם אחד שהוא ראש לכל צרותי ויהי רצון שיבוא הקץ עליו ועל צרותי כגון שיפול אותו ארמון עליו ויקבור אותו תחתיו כדי שתהא הימנו טובת הנאה כל שהיא לשני יהודים כאחד. אותו אדם מהו? הרי למעלה מן הענין אמרנו שאנשי בוסק מוכרי כלי חרס ופשתן, ומנהג יש בבוסק בשהם שולחים פשתן מכסים אותו בכלי חרס כדי שלא יתנו בו שודדי דרכים עיניהם. פעם אחת שכרני אותו אדם להוליך סחורה לבראד ולא אמר לי שהיא פשתן, ומאחר שהעגלה היתה מכוסה בכלי חרס סבור הייתי שהיא כלי חרס. עמדתי ורתמתי את סוסי לקרון שלו ונטלתי את המושכות בידי ונסעתי. הארץ היתה מלאה קמות והאילנות היו מלאים פירות והחמה היתה מוריחה והלב היה מלא נחת והסוסים היו מהלכים בדרכם, לא רצים כנרוצה ולא רוחשים כמשכני אלא כסוסים**), ואני יושב לי בקרון ומזמר להנאתי, כי הנה כחומר ביד היוצר וכלי החרס עונים על השיר. עוברים ושבים מברכים אותי ואני מברך אותם, מהם גויים גדולים בענקים ושערות תיהם ארוכות בשל חיות רעות ועיניהם בולטות להוץ והם מסתכלים בקרון והולכים להם. ואלמלא שתי טפין מים ששתיתי הייתי בא לבראד וחוזר לבוסק בלא כל מכשול ופגע רע, אלא שבדרך ראיתי מעיין מפכה מן ההרים וירדתי לשתות. לאחר ששתיתי בקשתי ליטול עמי מים לדרך. נטלתי כלי ולא היה שלם, נטלתי כלי אחר ולא היה שלם וכן כל הכלים שנטלתי מרועעים היו. הפשתני הזה כשהוא שולח את פשתנו אינו מדקדק שיכסה אותו בקנקנים יפים אלא בקנקנים מרועעים שאינם עולים לו בממון. כיון שפניתי את השורה העליונה נגלה הפשתן. באותה שעה בא גזלן וסטר על פני עד שנפל בובעי מראשי. חס ושלום שנתכוין להכשיל אותי באיסור גלוי ראש, שהרי מיד נפה קדירה על ראשי, ולא עוד אלא שהשחיל חבל בין שתי אוזניה של הקדירה כדי שלא תפול מראשי וקשר את שתי ידי לאילן. לבסוף הוסיף לי מכה של פרישות והפליג לדרכו, ואין צריך לומר שהפליג עם סוסי שהסוסים טובים בשעת גיסה. ונטע היכן היה? לא עליכם כל עוברי דרכים, נטע היה עומד ומובלע באדמה, שבאותה שעה התחילו גשמים יורדים ונעשתה כל האדמה כטיט. באותה שעה רקדתי כל מיני ריקודים כדי להוציא את עצמי מן הטיט והיה ראשי מטיח בקדירה ואני חוזר ושוקע יותר. אלא שהקדוש ברוך הוא מקדים רפואה למכה, שאלמלא אותה קדירה הייתי נכנס עם ראשי לאדמה ונבלע כקורח בשעתו. עד שאני עומד כך באה עגלה מלאה חסידים וראו קדירה אחת רוקדת אמרו תאמר שקדירה זו רוקדת מאליה, צעקתי מתוך הקדירה אני נטע כפות תחת הקדירה. הציצו עלי והוציאוני וכיסו את ראשי והו־שיבוני על העגלה והביאוני לבראד. הוי שכל אותה צרה לא באה עלי אלא על ידי שתיה. ועדיין אינה כלום לגבי אותה צרה שבאה עלי על ידי אכילה.

הקיצור הושיבוני החסידים בעגלה והביאוני לבראד והכניסוני לאכסניא אחת. אותו היום ערב שבת היה ובעלת הבית עמדה לפני התנור והוציאה משם מיני מאפיה. באותה שעה אמרתי לעצמי נטע אילן נתנו לך מערבים אלו כלום לא היית אוכל? הרי משעה שיצאת מבוסק לא נכנס לגופך חוץ ממים ומכות. אלמלא לא שללו את ממוני בדרך הייתי מבקש דבר לאכול, עכשיו שאין פרוטה בידי אין לי פתחון פה לבקש. כיון שהתחילו מעי הומים אמרתי להם פושעי ישראל כלום ראיתם מימיכם אדם אוכל קודם התפילה אלא עד שאתה מבקש לאכול בקש תפילין ותתפלל. נתן לי בעל הבית טליתו ותפילתו, ראה שאיני לובש טלית אמר לי פנוי אתה? אמרתי לו הן. רמז לאשתו ואמר תני לכתור זה מה שיאכל. לא הספקתי לסיים את תפילתי עד שהביאו לי מעשה קדירה. אותה שעה דרך צניעות היתה בי ולא הסכלתי בנשים ואיני יודע מי הביא לי האשה או בתה. אף הוא הזמין אותי לסעוד על שולחנו בשבת. בתוך הסעודה שאל מה ששאל וסיפרתי לו מה שסיפרתי. הניח בעל הבית את ידו האחת על כתפי ואמר נטע אל תדאג ורמז בשניה ואמר רואה אתה את זו, חייך היא ישועתך. באותה שעה הביאו מעשה קדירה, אמרתי לעצמי עד שאתה מסתכל בדבריו אכול. נעניתי לו בראשי מפני הכבוד ואכלתי. כמוצאי שבת נכנסו אצלו קרוביו וידידיו והיו מבקשים לשמוע את מעשה הקדירה. כיון שספרתי להם שחקו ואמרו מימינו לא שמענו מעשה נאה מזה. חייך אפילו בפנקס של בראד אין כיוצא בו, שהרי מה ענין קדירה לראש? וטפחו על כתפי ואמרו כל הרעות טובות, לגדולה מזו אתה מתוקן. באותה שעה נתתי שבח והודיה לשמו יתברך שהיטיב עמי בצרתי והביאני לביתו של אדם יקר וברכתי אותו בכל מיני ברכות טובות ולא נתקררה דעתי עד שאמרתי רבונו של עולם במה אברך אותו עוד והלא כל הברכות שהיו בלבי נתתי לו, אלא גלוי וידוע לפניך שאין אדם בלא צרה ואם יש צרה בביתו של זה שאינו יכול ליפטר הימנה יהיה רצון מלפניך שתמלט אותו ברחמיך הרבים מאותה צרה בזכות מצות הכנסת אורחים שקיים בי. מיד ראיתי שברכתי עשתה רושם שבאותו לילה כתב תנאים לבתו. במה שפחתי באותה שעה וכמה שמחתי באותה שמחה. וכל מי שהיה באותו מעמד חשוב היה בעיני כאילו הוא החתן. כשראו את שמחתי נתחבבתי עליהם כפלים והושיבוני בראש. עמד בעל הבית ואמר לי מזל טוב נטע. נעניתי לו בראשי ואמרתי לו מזל טוב מחותן. מיד עמדו כל המסובים ואמרו לי מזל טוב מזל טוב והנשים התחילו משברגת קדירות ואומרות מזל טוב מזל טוב. פניתי לכל הפינות ובקשתי את החתן לברך אותו בברכת מזל טוב ולכל פינה שאני פונה יד פשוטה אלי ומנענעת בידי מזל טוב חתן מזל טוב נטע. באותה שעת למדתי שאין חתן אלא אני. ועדיין לא שקלתי בדעתי אם אני רוצה לישא את זו, אבל לאחר מעשה הקדירה בלום יכול הייתי להתרים ולומר איני רוצה, כל שכן שנחניתי ממעשה הקדירה כל כך. אמרתי בלבי אי לך זולל וסובא, אילו נשברה אותה קדירה ולא אכלת הימנה בערב שבת לא היו משברין כל אותן הקדירות כמוצאי שבת. מיד הכרתי שאין אחר מעשה כלום והכנעתי את דעתי וקבלתי עלי מה שקבלתי ואמרתי נטע, אם סוס אתה קפל עליך את המוסירה. מסתמא כך הכריזו עליך מלמעלה שתוליך פשתן ואתה סבור שהוא קדירות ויכופו קדירה על ראשך ויביאוך אצל אדם שיאכיל אותך מעשה קדירה ולבסוף ישברו קדירות הרבה. אין לך יום שאיני נזכר מעשה קדירה. מה הן כל הקדירות כנגד אותן הקדירות שאשתי משברת עלי בחמתה. חס ושלום שאני קובל על אשתי. עד שאני קובל עליה אקבל עלי שהייתי בהול על אכילתי.

ב. בעל מלאכות הרבה

מעשה במלמד תינוקות שהיה עני גדול רחמנא ליצלן, נמלך ברעתו למכור שנו"ף טבק. ובשעה שהיה יושב לפני התלמידים היה מורח באצבע בסידור ומולל ברגלו טיטון, ועדיין אין לו מה יאכל. נמלך ברעתו והתחיל מלמד את הבנות כתב ציפרי"ן וחשבונות וכותב להן קמיעות לנשיאת חן, וכל אשה שעמדה ללדת כותב לה פתקאות לשמירת הולד. אף הוא היה קורא בתורה בשבר ותוקע בשופר ועובר לפני התיבה ולוחש על המכה ואופה מצה שמורה לפסח. ועדיין אין לו מה יאכל. נמלך בדעתו להיות שמש. נשכר לבית דין ונעשה שמש וחותם ועד על גטין. ועדיין אין לו מה יאכל. אמר הרי אני בא אצל הבנות ואני שמש של בית דין וכל אדם שמגרש את אשתו אני יודע ראשון. אלך ואעסק בשדכנות. הלך ונתעסק בשדכנות, ועדיין אין לו מה יאכל. אמר הרי אני חותם על גטין נמצא שאני בקי במלאכת הכתב, נמלך ברעתו ונעשה מחוקק אותיות על גבי מצבות, ועדיין אין לו מה יאכל. עמד בתפילה ובכה לפניו יתברך ואמר רבונו של עולם כל מיני מלאכות שיש לך בעולמך אני עושה ואמות ברעב? רמז שמו יתברך לדיקרנוסא הממונה על המזונות שיתן פרנסה לאותו מלמד תינוקות. הלך דיקרנוסא וחזר. אמר לו הקדוש ברוך הוא דיקרנוסא נתת לו מזונות? אמר דיקרנוסא הזרתי בכל העיר ולא מצאתי מקרי דרדקי אלא עושה שנו"ף טבק. אמר לו הקדוש ברוך הוא לדיקרנוסא חייך לא נתתי אלא לאותו אדם. יצא דיקרנוסא וחזר. אמר לו הקדוש ברוך הוא נתת לו פרנסה? אמר הזרתי בכל העיר ולא מצאתי לא עושה שנו"ף טבק ולא מלמד תינוקות, שמא נתכוונת לזה שיושב לפני הנערות וכותב לאמותיהן פתקאות לשמירת הולד. אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך דיקרנוסא לזה נתכוונתי. יצא וחזר. אמר לו נתת לו פרנסה? אמר נשבע אני בשמך הגדול שחזרתי אצל כל הנערות ולא מצאתיו. אמר לו הקדוש ברוך הוא. שמא הוא עומד בתפילה או קורא בתורה או תוקע בשופר או לוחש על המכה או בורר הטים למצה שמורה. חזר ואמר גלוי וידוע לפני כסא כבודך שחזרתי על כל המקומות ולא מצאתיו. תורתך הקדושה אומרת לא ראיתיו, שבלת הטה אומרת אין אתנו יודע, המכות לא שמעו את שמעו, המלאכים היוצאים מן השופר אין יודעים מאומה. אמר הקדוש ברוך הוא שמא הוא טרוד בבית דין. יצא וחזר. אמר לו מצאת? אמר לא. אמר לו שמא הוא עומד ומזווג זיווגים, מהר לך אצלו עד טשלא יגוע ברעב. יצא דיקרנוסא וחזר. אמר לו הקדוש ברוך הוא דיקרנוסא, עדיין הוא בוכה על עסקי פרנסה, שמא הוא עומד בבית הקברות וחורת מצבות. פרש דיקרנוסא את אגפיו ונטל כבר זהב, ומצאו לפני המצבה מת ברעב.

ש"י עגנון

*) מתוך כל סיפוריו של שמואל יוסף עגנון, הוצאת שוקן קומנדיט זעזעלשאפט אויף אקציען, מחלקת הוצאת ספרים, ברלין תרצ"א.

**) משכני ונרוצה שני סוסיו האדומים של נטע בעל עגלה.